

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَالَّذِي جَعَلَ الْمَوْتَ
وَالْحَيَاةَ وَالَّذِي
يُعِيدُ النَّاسَ
وَالَّذِي يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ
وَالَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ
وَالَّذِي يُنَزِّلُ الْمَطَرَ
وَالَّذِي يُغِيثُ النَّاسَ
وَالَّذِي يُغِيثُ النَّاسَ
وَالَّذِي يُغِيثُ النَّاسَ

دانشگاه قم

دانشکده حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق مالکیت فکری

عنوان:

بررسی تطبیقی مصادیق آثار هنری مورد حمایت حقوق مالکیت فکری

استاد راهنما:

دکتر سید حسن شبیری زنجانی

استاد مشاور:

دکتر محمد حبیبی مجنده

نگارنده

فاطمه اسحاقی

زمستان ۱۳۹۱

تاریخ: ۹۳/۲/۲۲

شماره: ۹۳/۱۳۸

پیوست:

بیش

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه قم

« صورت جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد »

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر «عجل الله تعالی فرجه الشریف»
جلسه دفاعیه پایان نامه کارشناسی ارشد خانم: فاطمه اسحقی یزدآبادی رشته: حقوق مالکیت فکری
شماره دانشجویی ۸۷۱۳۲۰۴۳۰۲

تحت عنوان: بررسی تطبیقی مصادیق آثار هنری مورد حمایت حقوق مالکیت فکری
با حضور هیأت داوران در محل دانشگاه قم در تاریخ: ۱۳۹۱/۱۲/۲۳ تشکیل گردید. در این
جلسه پایان نامه با موفقیت مورد دفاع قرار گرفت و نامبرده نمره با عدد ۱۸/۵ با حروف همگردد
با درجه: عالی بسیار خوب خوب قابل قبول دریافت نمود.

نام و نام خانوادگی	سمت	مرتبه علمی	امضاء
آقای سیدحسن شبیری زنجانی	استاد راهنما	استاد	
آقای محمد حبیبی مجتهد	استاد مشاور	استاد	
آقای مصطفی بختیاروند	استاد ناظر	استاد	
آقای محمد صالحی مازندرانی	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی و ناظر شکلی	استاد	

مدیر تحصیلات تکمیلی
نام و امضاء:

معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده

نام و امضاء:

نشانی:

قم، جاده قدیم اصفهان،

دانشگاه قم

کد پستی: ۳۷۱۶۱۴۶۶۱۱

تلفن: ۲۸۵۳۳۱۱

دورنویس:

معاونت آموزشی ۲۸۵۵۶۸۴

معاونت اداری ۲۸۵۵۶۸۶

معاونت دانشجویی ۲۸۵۵۶۸۸

تقدیم به:

« مادرم که هر چه دارم پس از خدا از مهربانی و حمایت بی دریغ و بی حد اوست»

« به همسرم که مشوق و سنگ صبور من در تحمل سختی های این راه بود»

تقدیر و تشکر

حمد و سپاس خداوندی را که توفیق علم آموزی را به من عطا نمود. سپس بر اساس عقیده «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بر خود لازم می دانم از زحمات اساتید بزرگوار راهنما و مشاور خود بویژه جناب آقای دکتر شبیری زنجانی (استاد راهنما) نهایت تشکر و قدردانی را داشته باشم. بی شک کمک های بی دریغ جناب آقای دکتر شبیری در طی این طریق، بسیار راهگشا بوده است

چکیده:

آثار هنری یکی از دسته های آثار مورد حمایت حقوق مالکیت فکری اعم از دو زیر شاخه مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی است که بعلت گستردگی مصادیق و تنوع آثار دارای اهمیت ویژه ای است. موضوع این نوشتار بررسی مصادیق آثار هنری قابل حمایت و به دنبال آن بررسی احکام و آثار مترتب بر آنهاست و این امر نیازمند تبیین مسائلی از قبیل تفکیک آثار ادبی از آثار هنری، بررسی وجود دسته بندی در میان آثار هنری در قوانین مورد نظر پایان نامه و در صورت عدم وجود دسته بندی، بررسی امکان دسته بندی این آثار و ویژگی های هر دسته است که به دنبال آن، شرایط و احکام خاص مربوط به آن نیز باید مطالعه شود. بدین منظور، به بررسی تطبیقی قوانین مالکیت ادبی و هنری یا کپی رایت دوازده کشور پرداخته شد و سپس امکان حمایت از مصادیق گوناگون آثار هنری در حقوق مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی با روش تحلیلی-توصیفی بررسی گردید. پراکندگی و عدم وجود تعاریف دقیق و دسته بندی های منطقی در قوانین مورد بررسی، عدم حمایت از برخی آثار هنری در نظام فعلی مالکیت فکری و لزوم ایجاد نظام های ویژه حمایتی یا فراهم نمودن زمینه حمایت از اینگونه آثار، تحت نظام های حمایتی موجود در حقوق مالکیت فکری، از جمله مسائلی است که به آن پرداخته شده است. به نظر می رسد با وجود آثاری مانند آثار عکاسی یا هنرهای کاربردی که دارای احکام متمایز از جمله در مدت حمایت هستند، توجه بیشتر به ارائه تعاریف دقیق از این آثار، دسته بندی آنها و بررسی ثمرات علمی و عملی این دسته بندی اهمیت خود را نشان می دهد. هر چند آثار غیر قابل حمایت در شرایط فعلی و راه های مناسب حمایت از آنها موضوعی است که نیازمند بررسی بیشتر و مطالعات گسترده تر می باشد.

واژگان کلیدی: حقوق مالکیت فکری، مصادیق آثار هنری، هنرهای تجسمی، هنرهای کاربردی، طرح های صنعتی، صنایع دستی

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه
چکیده.....	۱
فهرست مطالب.....	ح
مقدمه.....	۱
فصل اول: کلیات.....	۶
مبحث اول: مفاهیم و تقسیمات.....	۷
گفتار اول: مفهوم هنر و مقایسه با مفاهیم مشابه.....	۷
بند اول: تعریف هنر.....	۷
بند دوم: هنر از منظر فلسفه هنر و علم حقوق.....	۸
بند سوم: مقایسه هنر با مفاهیم مشابه.....	۱۴
بند چهارم: سایر واژه ها و اصطلاحات.....	۱۸
گفتار دوم: تعریف حقوق مالکیت فکری و شاخه های آن.....	۲۴
بند اول: مالکیت صنعتی.....	۲۵
بند دوم: مالکیت ادبی و هنری یا کپی رایت.....	۲۵
گفتار سوم: مفهوم اثر در حقوق مالکیت فکری و رابطه اثر هنری با آن.....	۲۷
بند اول: اثر در حقوق مالکیت فکری.....	۲۷

۲۸	..... بند دوم: اثر هنری در حقوق مالکیت فکری.....
۲۹	..... مبحث دوم: جایگاه حمایت از اثر هنری در نظام حقوق مالکیت فکری.....
۳۰	..... گفتار اول: حمایت از آثار هنری به موجب حقوق مالکیت صنعتی.....
۳۱	..... بند اول: طرح های صنعتی.....
۳۲	..... بند دوم: علائم جغرافیایی.....
۳۲	..... گفتار دوم: حمایت از آثار هنری به موجب حقوق مالکیت ادبی و هنری.....
۳۴	..... بند اول: آثار اجرا کنندگان.....
۳۵	..... بند دوم: تفکیک بین آثار ادبی و هنری.....
۳۸	..... مبحث سوم: تاریخچه حمایت از آثار هنری در نظام حقوق مالکیت فکری.....
۳۷	..... گفتار اول: مروری بر تاریخچه کپی رایت.....
۳۹	..... بند اول: حقوق مولف در دوران باستان.....
۳۹	..... بند دوم: حقوق مولف در قرون وسطی.....
۴۰	..... بند سوم: حقوق مولف در دوره رنسانس.....
۴۲	..... بند چهارم: قرن هجدهم و تصویب اولین قانون مدرن کپی رایت کشورها.....
۴۶	..... گفتار دوم: تاریخچه حمایت از آثار هنری با تکیه بر حقوق انگلستان.....
۴۹	..... گفتار سوم: تاریخچه مالکیت ادبی و هنری در ایران.....
۵۲	..... فصل دوم: تحلیل مصدق‌اتی انواع آثار هنری قابل حمایت در حقوق مالکیت فکری...

۵۳	.....	مبحث اول: دسته بندی آثار هنری
۵۳	.....	گفتار اول: دسته بندی آثار هنری از منظر هنر
۵۳	.....	بند اول: هنرهای هفتگانه
۵۴	.....	بند دوم: هنرهای تجسمی شامل هنرهای زیبا و هنرهای کاربردی
۵۷	.....	گفتار دوم: انواع آثار هنری از منظر حقوق مالکیت فکری
۵۸	.....	بند اول: هنر به معنای هنرهای هفتگانه
۵۹	.....	بند دوم: هنر به معنای هنرهای تجسمی
۶۲	.....	مبحث دوم: تحلیل مصداقی آثار هنری در حقوق مالکیت ادبی و هنری
۶۲	.....	گفتار اول: انواع آثار هنری قابل حمایت
۶۳	.....	بند اول: آثار مورد حمایت در کنوانسیون برن
۶۳	.....	بند دوم: آثار مورد حمایت در حقوق ایران
۶۷	.....	بند سوم: بررسی مصداقی آثار هنری
۷۶	.....	بند چهارم: مصداقی آثار هنری در قوانین کپی رایت سایر کشورهای مورد بررسی
۸۵	.....	گفتار دوم: انواع آثار هنری غیر قابل حمایت
۸۷	.....	مبحث سوم: تحلیل مصداقی آثار هنری در حقوق مالکیت صنعتی
۸۷	.....	گفتار اول: حمایت از آثار هنری بر اساس حقوق طرح های صنعتی
۸۷	.....	بند اول: تعریف و عناصر طرح صنعتی

- بند دوم: همپوشانی طرح های صنعتی با آثار هنری..... ۸۹
- گفتار دوم: حمایت از آثار هنری بر اساس حقوق علائم تجاری..... ۹۴
- بند اول: حمایت از اثر هنری بعنوان علامت تجاری..... ۹۵
- بند دوم: حمایت از اثر هنری به وسیله علامت تجاری..... ۹۶
- گفتار سوم: حمایت از آثار هنری بر اساس حقوق نشانه های جغرافیایی..... ۹۸
- فصل سوم: شرایط حمایت از آثار هنری و احکام حقوقی آن..... ۱۰۳**
- مبحث اول: شرایط حمایت از آثار هنری بر اساس حقوق مالکیت فکری..... ۱۰۴**
- گفتار اول: شرایط حمایت از آثار هنری طبق حقوق مالکیت ادبی و هنری (کپی رایت)..... ۱۰۴
- بند اول: محسوس بودن شکل اثر (بیان اثر) و شرط تثبیت بر روی یک حامل مادی..... ۱۰۵
- بند دوم: اصالت..... ۱۰۶
- گفتار دوم: شرایط حمایت از آثار هنری بر اساس سایر شاخه های مالکیت فکری..... ۱۱۰
- بند اول: شرایط حمایت از آثار هنری بر اساس طرح های صنعتی..... ۱۱۰
- بند دوم: شرایط حمایت از آثار هنری بر اساس حقوق علائم تجاری..... ۱۱۳
- بند سوم: حمایت از آثار هنری بر اساس حقوق نشانه های جغرافیایی..... ۱۱۴
- مبحث دوم: حقوق پدیدآورنده آثار هنری..... ۱۱۴**
- گفتار اول: حقوق معنوی..... ۱۱۴
- بند اول: حق سرپرستی..... ۱۱۵

- ۱۱۸ ..... بند دوم: حق تمامیت یا یکپارچگی اثر.....
- ۱۱۹ ..... بند سوم: حق افشای اثر.....
- ۱۲۰ ..... بند چهارم: حق عدول یا استرداد اثر.....
- ۱۲۰ ..... گفتار دوم: حقوق مادی پدیدآورنده اثر هنری.....
- ۱۲۱ ..... بند اول: حق تکثیر.....
- ۱۲۵ ..... بند دوم: حق ایجاد آثار اشتقاقی.....
- ۱۲۶ ..... بند سوم: حق نمایش.....
- ۱۲۹ ..... گفتار سوم: حق تعقیب.....
- ۱۳۲ ..... بند اول: انتقال حق تعقیب یا حق بازفروش اثر.....
- ۱۳۳ ..... بند دوم: حق تعقیب در قوانین ایران.....
- ۱۳۴ ..... **مبحث سوم: احکام ویژه مربوط به برخی آثار هنری.....**
- ۱۳۴ ..... گفتار اول: دوره حمایت از آثار هنری خاص.....
- ۱۳۵ ..... بند اول: آثار مشاع و آثار جمعی.....
- ۱۳۸ ..... بند دوم: آثار عکاسی.....
- ۱۴۱ ..... بند سوم: آثار هنرهای کاربردی.....
- ۱۴۳ ..... بند چهارم: مبنای تعیین مدت حمایت و بررسی آن در حقوق ایران.....
- ۱۴۵ ..... گفتار دوم: پورتره، مالکیت نخستین و احکام مربوط به اعمال حقوق کپی رایتی آن.....

۱۴۵	..... بند اول: صاحب پورتره بعنوان مالک کپی رایت پورتره.....
۱۴۶	..... بند دوم: اعمال برخی حقوق با اجازه صاحب پورتره.....
۱۴۷	..... بند سوم: امکان اعمال حقوق توسط صاحب و مالک کپی رایت پورتره بصورت هم زمان.
۱۴۸	..... بند چهارم: بررسی این حق در حقوق ایران.....
۱۴۹	..... مبحث چهارم: چگونگی حمایت از آثار هنری با ویژگی های خاص.....
۱۴۹	..... گفتار اول: صنایع دستی.....
۱۵۱	..... بند اول: ویژگی های صنایع دستی.....
۱۵۱	..... بند سوم: حمایت از صنایع دستی.....
۱۵۳	..... بند چهارم: راه های مختلف حمایت از صنایع دستی.....
۱۵۷	..... گفتار دوم: فرش.....
۱۵۹	..... بند اول: حمایت از فرش در نظام حقوق مالکیت فکری.....
۱۶۱	..... گفتار سوم: معماری.....
۱۶۲	..... بند اول: حمایت از طریق مالکیت هنری.....
۱۶۳	..... بند دوم: سایر راه های حمایت از اثر معماری.....
۱۶۴	..... گفتار چهارم: فلولکلور.....
۱۶۶	..... نتیجه گیری.....
۱۶۷	..... فهرست منابع.....

الف: بیان مساله

حقوق مالکیت فکری از شاخه های جوان اما بسیار پر اهمیت حقوق، در دنیای امروز تلقی می گردد. نقش پررنگ این حقوق، در حمایت از آثار حاصل از فکر بشر و منافع اقتصادی آن برای کشورها، امری غیر قابل انکار است. نگاه مصلحت گرایانه به این رشته از حقوق، موجب گردیده تا هر کشور با توجه به اقتضائات خود بویژه در زمینه اقتصادی، به حمایت یا عدم حمایت از دسته های گوناگون آثار فکری بپردازد که همین مساله، موجب ایجاد تفاوت های زیادی در قوانین داخلی کشورها گردیده است. هر چند قوانین بین المللی، و سازمانهایی نظیر سازمان جهانی مالکیت فکری و سازمان تجارت جهانی تلاش زیادی در جهت متحد الشکل نمودن قوانین داخلی، نموده و تا حدی نیز موفق بوده اند اما همچنان تفاوت ها بسیار زیاد است.

یکی از دسته های آثار فکری، که دارای سابقه طولانی دریافت حمایت از نظام حقوق مالکیت فکری است، آثار هنری است. این دسته، که طیف وسیعی از آثار مورد حمایت را در بر می گیرد، در نگاه اول، کاملا روشن و بدون ابهام به نظر می رسد در حالیکه تنوع آثار هنری و ابهام در مفهوم و مصادیق و از سوی دیگر شرایط و احکام متنوع مربوط به دسته های گوناگون آثار هنری از جمله دسته آثار هنرهای کاربردی و یا آثار عکاسی مانند تفاوت در مدت حمایت، مالکیت نخستین برخی آثار و مواردی از این دست در عمل منجر به وجود ابهامات فراوان گردیده است. بنابراین این موضوع، بعنوان مساله ای حقوقی که از الزامات آن صراحت و عدم ابهام است نیازمند بررسی عمیق و دقیق است تا حمایت حقوقی از هنرمندان و آثار خلاقانه آنها هرچه صریحتر و با ابهام کمتری صورت گیرد و موجبات ایجاد انگیزه در تولید هر چه بیشتر آثار متنوع و خلاقانه هنری فراهم گردد.

ب: سوال اصلی پژوهش

بر اساس مطالب یاد شده در بالا سوال اصلی پژوهش به این صورت مطرح گردیده است که:

مفهوم، ماهیت، مصادیق و احکام حقوقی مربوط به انواع آثار هنری در نظام حقوق مالکیت فکری طبق قوانین و مقررات بین المللی، قوانین داخلی کشورها و از جمله حقوق ایران چیست.

ج: فرضیه

با توجه به وجود ابهامات جدی در مفهوم هنر و اثر هنری، دستیابی به تعریف واحد، جامع و مانع کاری دشوار است. عناصری مانند تحریک حس زیبایی شناسانه و ایجاد لذت بصری، در اغلب تعاریف مشترک است و می توان همین عناصر را معیار شناسایی مصادیق آثار هنری قرار داد. بعلاوه در قوانین مالکیت فکری، دسته بندی مشخص و منطقی از آثار هنری و حتی تفکیک از آثار ادبی بصورت کاملا روشن دیده نمی شود. برخی از آثار دارای شرایط و احکام ویژه ای هستند که می تواند مبنای دسته بندی و تفکیک آنها از جمله در دسته های هنرهای کاربردی و هنرهای زیبا شود.

د: ضرورت و اهداف پژوهش

انواع آثار هنری، از طریق دو شاخه اصلی حقوق مالکیت فکری، شامل حقوق مالکیت صنعتی و حقوق مالکیت ادبی و هنری، قابل حمایت است. شیوه اصلی حمایت از آثار هنری، حقوق مالکیت ادبی و هنری یا کپی رایت است. اما برخی آثار هنری، همزمان با حمایت مالکیت ادبی و هنری و یا به علت عدم حمایت توسط این شاخه حقوق مالکیت فکری، ممکن است تحت حمایت یکی از شاخه های حقوق مالکیت صنعتی قرار گیرد. با توجه به گستردگی و تنوع آثار هنری، پتانسیل ایجاد منافع اقتصادی بالا، توانایی انتقال فرهنگ ها و سنتهای منطقه ای بویژه در مورد صنایع دستی و آثار الهام گرفته از فولکلور و آثار هنری فولکلوریک و عطف توجه روز افزون بازار کشورهای توسعه یافته به اینگونه آثار و امکان دسترسی در همه کشورها، خواه کشورهای توسعه یافته و خواه کشورهای در حال توسعه، تبیین مصادیق این آثار، دسته بندی آنها، تفاوت ها و شباهت ها و احکام و شرایط هر دسته از آثار، ضروری به نظر میرسد.

هدف این پایان نامه، شناسایی مصادیق آثار هنری مورد حمایت حقوق مالکیت فکری در قوانین دوازده کشور مورد بررسی و قوانین بین المللی و ارائه تعریف از آثار مورد حمایت، شناسایی دسته بندی های موجود و امکان ارائه دسته بندیهای منطقی و دارای بار علمی و فواید عملی است. بعلاوه، همپوشانی آثار هنری با طرح های صنعتی، امکان حمایت از آثار هنری از طریق سایر شاخه های حقوق مالکیت فکری از جمله حقوق علائم تجاری و حقوق نشانه های جغرافیایی، پرداختن به آثار دارای ویژگی ها و احکام خاص و نگاهی به چالش های موجود در این زمینه در قوانین داخلی کشورمان و ارائه پیشنهاد در این باب نیز در قلمرو این پایان نامه است.

۵: پیشینه پژوهش

در میان کتب، مقالات و پایان نامه های فارسی موجود در زمینه حقوق مالکیت فکری، طبق بررسی بنده، در مورد این موضوع موردی یافت نگردید. اگرچه در برخی زیرشاخه ها مانند توجه به صنایع دستی و فرش و فولکلور، مقالات و پایان نامه هایی از جمله پایان نامه آقای محمود خوبکار با عنوان سیاستگذاری مالکیت فکری در زمینه دانش سنتی و فولکلور (۱۳۸۲)، پایان نامه آقای عبدالحمید رحمانی خلیلی با عنوان بررسی حقوق مالکیت معنوی در صنایع دستی (۱۳۸۱)، مقاله آقای حسن سلیمانی با عنوان نظام حقوق بین المللی مالکیت فکری و حمایت از صنایع دستی (۱۳۸۸) وجود دارد، که البته در هیچیک به تفصیل و بطور خاص به احکام خاص این دسته از آثار هنری پرداخته است. در میان کتب مربوط به مالکیت فکری، چه فارسی و چه کتب انگلیسی بررسی شده که شامل بیش از پنجاه کتاب به زبان انگلیسی در زمینه مالکیت فکری بوده، به جرات می توان گفت هیچ یک بطور خاص و به تفصیل به آثار هنری پرداخته است و تنها به بیان کلیاتی بسنده نموده اند. تنها در کتابها و مقالات مربوط به حقوق انگلستان، چند صفحه ای به آثار هنری اختصاص داده شده که آنهم مربوط به بحث صنایع هنری و همگی حول محور پرونده معروفی در حقوق این کشور به نام پرونده لورد هنشر هستند. از جمله کتاب های؛

intellectual property law, first published in Great Britain, Breen, Garret and others, Cavendish publishing limited, (2003)

Catherine Colston, **Principles of intellectual property law**, London, Cavendish publishing limited, 1999

در کتب و مقالات بررسی شده، هیچ یک بصورت خاص و تفصیلی به بیان و توضیح مصادیق آثار هنری مورد حمایت حقوق مالکیت فکری، آثار خاص در این زمینه و احکام خاص مربوط به آنها نپرداخته اند. در این پایان نامه سعی بر بررسی این موارد و روشن نمودن محدوده و قلمرو آنهاست که به جرات می توان ادعا نمود تا کنون، به این شیوه به موضوع آثار هنری، نگاه نشده است.

و: روش تحقیق

این پژوهش به روش تحلیلی - توصیفی، و بصورت تطبیقی است. با استفاده از کتب و مقالات فارسی و انگلیسی موجود در کتابخانه ها و بویژه، با استفاده از اینترنت به جمع آوری مطالب پرداخته و سپس با شیوه تحلیلی و با مطالعه و بررسی قوانین کشورهای مورد نظر و کنوانسیون های بین المللی، این پایان نامه، نگاشته شده است. با توجه به کمبود شدید مطلب در این باب چه در منابع فارسی و چه در منابع لاتین، متن قوانین، نقش مهمی در کمک به ارائه تحلیل از مطالب پایان نامه داشته است.

ز: سازماندهی پژوهش

مطالعه مصادیق آثار هنری مورد حمایت حقوق مالکیت فکری، علاوه بر معرفی و توضیح این مصداق ها، نیازمند پرداختن به آثار و احکام خاص مربوط به این دسته از آثار و آثار خاص نیز هست. در این راستا، فصل دوم پایان نامه به بررسی مصادیق تحت حمایت حقوق مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی پرداخته، در مورد آنها توضیحاتی ارائه نموده و چگونگی حمایت از آنها تحت هریک از نظام های مذکور را بیان نموده است. بعلاوه، امکان همپوشانی دسته بزرگی از آثار هنری، یعنی هنرهای کاربردی با طرح های صنعتی را تحلیل نموده است. فصل سوم پایان نامه نیز، به بیان شرایط حمایت از آثار هنری و احکام حقوقی مربوط به آنها پرداخته است. در این فصل، با پرهیز از تکرار موضوعات مشترک میان کلیه آثار ادبی و هنری و کلیات، سعی بر آن بوده که تنها موارد خاص آثار هنری ارائه و توضیح داده شود. مسائلی همچون حقوق پدیدآورنده اثر هنری، احکام ویژه مربوط به برخی از آثار، مانند آثار عکاسی و پورتره و در نهایت نگاه ویژه به آثاری که از منظر

شرایط فرهنگی و اقتصادی کشور ما دارای اهمیت ویژه ای هستند، آثار مانند فرش. جهت ورود به مباحث فصل دوم و سوم و با توجه به بین رشته ای بودن موضوع پایان نامه، درک بسیاری از مطالب این دو فصل، نیازمند مقدمه چینی و ارائه توضیحاتی مقدماتی بوده است. به همین منظور، فصل اول پژوهش را به کلیات اختصاص داده ایم. بررسی مفاهیم کلیدی و واژگان پرکاربرد در طول پایان نامه و روشن نمودن حدود و ثغور آنها از جمله مفاهیمی مانند هنر و اثر هنری و همچنین ارائه تاریخچه ای از حمایت حقوق مالکیت فکری از آثار ادبی و هنری بصورت عام و آثار هنری بصورت خاص، از جمله مطالب فصل یکم پایان نامه است. در مجموع این پایان نامه مشتمل بر سه فصل است.

فصل اول:

کلیات

در فصل آغازین، با ارائه تعاریف و مفاهیم مطرح در طول فصول و مباحث آینده، بررسی مفاهیم مشابه که امکان خلط مباحث را ایجاد می‌نماید و همینطور ارائه تاریخچه از موضوع مورد بررسی و موضوعاتی از این دست، سعی در روشن نمودن مسیر مطالب بعدی داریم.

مبحث اول: مفاهیم و تقسیمات

جهت ورود به موضوع، ارائه تعریف از واژه‌های کلیدی، ضروری به نظر می‌رسد. از آنجا که موضوع مورد بررسی، میان رشته‌ای و حاوی موضوعات تخصصی است تلاش شده است تا حد امکان، عبارات و الفاظ موجود، تعریف و حدود آن مشخص گردد. در این میان، به واژه هنر، به صورتی جامع تر و تفصیلی تر پرداخته ایم.

گفتار اول: مفهوم هنر و مقایسه با مفاهیم مشابه

بند اول: تعریف هنر

از واژه هنر به تناسب دیدگاه کسی که از آن سخن گفته، تعریف ارائه شده است؛ بنابراین تعاریف گوناگونی در این باب وجود دارد که به تعدادی از آنها می‌پردازیم.

واژه هنر اصالتاً اوستایی است و ترکیبی از دو واژه «هو» به معنای خوب، نیک، زیبا، بسیار، بسنده و رسا و «نر» به معنای مرد است که در مجموع به معنای نیک مرد یا انسانی با فضایل و خصایل پاک انسانی است و نظر دیگری نیز وجود دارد مبنی بر اینکه هنر، واژه‌ای پهلوی به صورت «هون اره» بوده به معنای انجام کاری در حد کمال؛ علم و معرفت و دانش و فضل و فضیلت و کمال، کیاست، فراست، زیرکی، این کلمه در واقع به معنی آن درجه از کمال آدمی است که هشیاری و فراست و فضل و دانش را در بر دارد و نمود آن صاحب هنر را برتر از دیگران می‌نماید؛^۲ پیشه، صنعت، فن، کار نمایان و برجسته؛^۳ بیان هوش

^۱ - حسن بلخاری، آشنایی با فلسفه هنر، انتشارات سوره مهر، تهران، (۱۳۸۷)، ص ۱۷

^۲ - علی اکبر دهخدا، لغت نامه دهخدا، جلد پانزدهم، انتشارات دانشگاه تهران، تهران (۱۳۷۷)، ص ۲۳۵۶۷

^۳ - حسن عمید، فرهنگ فارسی عمید، نشر میلاد نور نمونه، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۹، ص ۱۰۷۲